

Ein undrunarverd eftirlitsfrágreiðing há Sjúrdi Rasmussen

Torkil V. Rasmussen¹

Henda greinin var í fjølmiðlunum 8. og 9. oktober 2013, og er broytt og presiserað eitt sindur síðani tá. Greinin viðgerð eftirlitsfrágreiðingina há cand.jur., Sjúrdi Rasmussen, sum hesin gjørði vegna løgmann í samband við embætisfórluna há Kára P. Højgaard fyrrv. landsstýrismanni í innlendismálum.

Greinin setur spurning við praktiseringina av lögmanseftirlitinum sambært § 33, stk. 3, í stýrisskipanarlógini. Spurningur verður settur við materiellu heimildina sambært løgtingslóg nr. 53 frá 26. maí 2010 um einkarétt til at byggja, reka og fígga undirsjóvartunnil undir Skálafjørð og Tangafjørð, sum broytt við løgtingslóg nr. 35 frá 6. maí 2011 (hereftir nevnd ”tunnilslógin”). Greinin setur eisini spurning við fíggarligu heimildina til at avtala ”break fee” á eina millión. At enda viðgerð greinin upplýsingarnar, sum landsstýrismaðurin metti ikki vera av størri týðningi fyri løgtingsviðgerðina.

”Eftirlitið”

Týsdagin 8. oktober 2013 fekk lögmaður sína frágreiðing frá Sjúrdi Rasmussen, lögfrøðiligum ráðgeva há lögmanni um skálafjarðarleiðina, sum er at lesa á heimasíðuni há Løgmannsskrivstovuni.

Frágreiðingin er givin sambært § 33, stk. 3, í stýrisskipanarlógini:

”Lögmaður hevur eftirlit við, at hvør einstakur landsstýrismaður situr fyri sínum málsøki á lógligan og fullgóðan hátt.”

Hendan ítøkiliga frágreiðingin handlaði um, hvørt Kári P. Højgaard, fyrrv. landsstýrismaður í innlendismálum, bar seg ólógliga at í embætisfórlu síni í samband við ætlanina um at fara undir at gera ein undirsjóvartunnil undir Skálafjørð og Tangafjørð, sí síðu 1 í frágreiðingini.

---

1 Lögfrøðingur. Fyrrv. SG-leiðari (Studiegruppe Leder) í stjórnarrætti (forfatningsret) á universitetinum í Keypmannahavn (KU); royndir sum advokatfulltrúi í Keypmannahavn. Nakrar royndir í føroysku miðfyrisingini undir lesnaðinum. Arbeiðir nú sum lögfrøðiligur ráðgevi í privatari fyrirkøku í Danmark innan olju- og gassíðnaðin.

Fyrst av øllum er það undrunarvert, at Sjúrdur Rasmussen, sum embætismaður – og sum liður í eftirlitsskyldu lögmanns sambært § 33, stk. 3 í stýrisskipanarlógini – leggur út við at siga, at *”Hendan frágreiðingin er ikki – og gevur seg ikki út fyri at vera – óheft”*. Víðari skrivur Sjúrdur Rasmussen, at *”frágreiðingin ikki er ein dómur, men ein meiri ella minni óviss forsøgn um úrslitið av einum hugsaðum rættarmáli.”*

Eftir mínum tykki er það sera ivasamt, um eftirlitsskylda lögmanns sambært § 33, stk. 3, í stýrisskipanarlógini er lúkað við eini ”heftari” og ”meiri ella minni óvissari forsøgn um úrslitið av einum hugsaðum rættarmáli”?!?

Orsøkin til frágreiðingina var jú, at það var varhugi um óreglusemi í embætisførsluni hjá Kára P. Højgaard í samband við málið um Eysturoyartunnilin.

Um vit taka orðingina hjá Sjúrdi Rasmussen fyri fult, kann lögmaður de facto ikki útinna sína eftirlitsskyldu, tí hansara ráðgevarar fara altíð at vera heftir í mun til lögmann. Hetta undrar meg stórliga, tí embætisfólkini skulu ikki hava eftirlit við lögmanni. Tey skulu vegna lögmann hava eftirlit við, at landsstýrisfólkini undir lögmanni umsita teirra respektivu málsøki á lógligan (obj. juridiskt krav) og fullgóðan hátt, tá ið varhugi er um óreglusemi.

Um vit fylgja hesi tankagongdini, lúkaði frágreiðingin hjá Sjúrdi Rasmussen ikki eftirlitsskyldu lögmanns sambært § 33, stk. 3 í stýrisskipanarlógini um lógliga fyrisiting. Tí var skeivt at sipa til § 33, stk. 3 í stýrisskipanarlógini, tá ið talan var um eitt politiskt heft partsinnlegg.

Manglandi sipan

Sjúrdur Rasmussen greiðir frá, at ”metodan, ella arbeiðsháttarlagið, undir frágreiðingini er at samanbera faktum, soleiðis sum það er upplýst við rættarkeldum, t.e. lógum, kunngerðir útskrivaðar við heimild í lóg, dómsvenju, lögfrøðiligar bókmentir og náttúru málsins...”, sí síðu 2.

Sjálvt um frágreiðingin sigst at vera undirbygd á rættarkeldur, er það tó rættiliga óvanligt, at ein juridiskur rithøvundurin í einari almennari frágreiðing ikki sipar til nakra dómsvenju ella lögfrøðilga bókmentu, sum undirbyggir frágreiðingina.

Innihaldið

Um sjálvt innihaldið í frágreiðingini viðgerð Sjúrdur Rasmussen slettis ikki spurningin, hvørt materiella heimildin at ”samráðast um” og at ”veita einkarétt” var í lagi. Sjúrdur Rasmussen skrivur, at það var heimild til at avtala ”break fee”, tí tann heimildin lá sambært rithøvundinum í teimum játtaðu 6 milliónunum á figgjarlógini fyri 2013, sí síðu 3 í frágreiðingini.

Rithøvundurin hoppar sostatt uppum tann nokk mest áhugaverda og sentrala spurningin í hesum málinum: Var tað yvirhøvur heimild í tunnislógini at ”samráðast” og at ”veita einkarétt” til eitt privat felag?

Hvar er heimildin?

Vit vita, at § 2, stk. 4 um ger av sáttmála og § 2, stk. 5 í tunnislógini viðv. fyrireiking og gerð er treytað av, at heimildin sambært § 2, stk. 3 er í lagi. Tískil burdi Sjúrdur Rasmussen fyrst av øllum kannað, um sjálv heimildin at samráðast og at veita einkarétt yvirhøvur var í lagi.

Hyggja vit eftir orðaljóðinum í § 2, stk. 3 i tunnislógini, so stendur:

”Um landsstýrismaðurin ikki nýtir heimildina at geva P/F Skálafjarðartunlinum einkaréttin í seinasta lagi 1. august 2011, fellur heimildin burtur, uttan so at landsstýrismaðurin í staðin ger av at bjóða út einkaréttin í fríari kapping, við tí endamáli at geva øðrum einkaréttin. Um so er, verður landsstýrismanninum heimilað at gera ein sáttmála um einkarétt við tann, sum út frá einari samlaðari meting má metast at hava givið besta tilboðið.”

Sum flestum kunnugt bleiv freistin við løgtingslóg nr. 35 frá 6. mei 2011 longd frá 1. november 2010 til 1. august 2011. Tískil skal 1. november í viðmerkingunum til upprunalógina lesast sum 1. august 2011:

Á síðu 15 í nevndu viðmerkingum stendur:

”Tað verður gingið út frá, at kappingarútsetingin í tíð verður samhangandi við 1. november 2010. Tað snýr seg sostatt ikki um eina standandi heimild til landsstýrið, sum kann verða brúkt uttan tíðaravmarking.”

Kravið er sostatt, at talan skal vera um samhang í tíð við 1. nov. 2010, sum við omanfyri nevndu løgtingslóg bleiv útsett til 1. aug. 2011. Um vit fara aftur í tíðina til tann 2. august 2011, var táverandi landsstýrismaður í innlendismálum, John Johannesen, úti í miðlunum og boðaði frá, at hann ætlaði sær ikki at brúka heimildina at bjóða verkætlanina út í fríari kapping. Kári P. Højgaard harmaðist mikið um ta avgerðina, sí Dag og Viku frá 2. august 2011.

Løgtingval var ikki fyrr enn 29. oktober 2011, og samgongan bleiv fyrst stovnað tann 14. november 2011, sí samgonguskjalið. Tískil er kravið um samhang í tíð við 1. august 2011 eftir mínum tykki við stóði í lógarviðmerkingunum langt frá uppfyllt.

Harafurtur kann mann eisini spyrja, um kravið um ”fría kapping” varð lokið.

Eg havi ikki kannað praksis í Føroyum á hesum øki, men viðmerkingarnar vísa á interna lisitátión, sum í lögfrøðini er nakað heilt annað enn tað juridiskt viðurkenda hugtakið ”frí kapping” sambært orðaljóðinum í lógini. Spurningurin er sostatt, um viðmerkingarnar á hesum ítøkiligá øki fella uttan fyri karmarnar av lógini og harvið eru í stríð við lógina?

”Break Fee”

Fyri at koma inn á ”break fee” ella avtalaðu ”bótina” fyri ikki at gera semju innan tann 31. august 2013 hava lögmaður og nakrir dulnevndir lögfrøðingar (og nú eisini Sjúrdur Rasmussen) verið frammi og sagt, at játtanin á 6 milliónir á fíggjarlóg fyri 2013 er bæði heimild til ”break fee” og til at ”veita einkarætt” til eitt privat felag.

Les vit viðmerkingarnar til fíggjarlógina á síðu 373, so stendur undir heitinum Eysturoyartunnilin – **fyrirreiking til útbjóðing** (mín markering):

”Innlendismálaráðið er farið undir at fyrirreika útbjóðing av verkætlanini at gera Eysturoyartunnilin. Tað eru játtaðar 6,0 mió. krónur til endamálið í 2013. Tann, ið fær einkarætt at gera tunnilin, verður at endurrinda landinum hesar útreiðslur.”

At seta pening av til ”fyrirreiking til útbjóðing” á fíggjarlóg er langt frá heimild til at ”veita einkarætt” sambært materiellari lóg, sí eisini orðingina:

”Tann, ið fær einkarætt at gera tunnilin, verður at endurrinda landinum hesar útreiðslur.”

Hesin aktørurin er ikki funnin og kann bert finnast eftir fríari kapping sambært gyldigari lógarheimild.

Lurtaðu vit eftir kjakinum í sjónvarpinum týskvøldið tann 1. okt. 2013, upplýsti Kári P. Højgaard, at játtaði peningurin var settur av til at gera ymsar forkanningar í samband við verkætlanina. Løgtingið kann sjálvandi játta pening til slíkar forkanninar, um landið einaferð í tíðini ætlar at bjóða verkætlanina út. Men slík játtan á fíggjarlóg er neyvan heimild til at ”veita einkarætt” sambært materiellari lóg.

Harafturat er játtanin á 6. mió. kr. til forkanningar klárt treytað av, at tann, ið fær einkarættin, skal endurrinda landinum hesa upphædd. Av tí at játtanin er treytað av, at hon skal endurrindast, er tað í náttúru málsins (sagens natur) ikki heimild til at gera semju um ”break fee”, ið IKKI verður endurrindað. Harafturat varð játtanin játtað í tíð langt áðrenn, at nakað lögting kendi til ”break fee” klausulin í loyniligu avtaluni, so har er eiheldur demokratiskur vilji aftanfyri játtanina á 6

milliúnir til ”break fee”. Tískil er tað sera ivassamt, um ”break fee” skal tulkast sum partur av hugtakinum ”fyrirreiking” sambært fíggarlógini fyri 2013.

Stýrisskipanarlógin ásetur greitt í § 43, stk. 2:

”Eingin útreiðsla má verða goldin, uttan at heimild er fyri henni í teirri fíggarlóg, ella aðrari játtanarlóg, ið er í gildi, tá ið ávíst verður. Tó kann í tíðarskeiðinum fram til 1. apríl, eftir at fíggarárið er endað, verða ávístur peningur av farnu fíggarlógini fyri útreiðslur, ið havdar eru í farna fíggarári.”

Um ”break fee” verður goldið uttan heimild í fíggarlóg ella aðrari játtanarlóg, kann landsstýrismaður ella løgmaður revsast sambært grein 5, stk. 1 í lóg um ábyrgd landsstýrisins, ið ásetur:

”Løgmaður ella landsstýrismaður verður revsaður, um hann tilætlað ella av grovum ósketni skúgvar til viks tær skyldur, sum liggja á honum sambært løgtingslóg um stýrisskipan Føroya ella lóggávuni annars ella starvsinnihaldi hansara.”

Sjálvt um útreiðslan ikki er goldin, er kravið allfakavæl stovnsett. Spurningurin er sostatt, um CIP fer at gera sítt krav galdandi móti landinum.

Harafturat kann landið reisa endurgjaldskrav móti lögmanni ella landsstýrismanni sambært § 10 í lóg um ábyrgd landsstýrisins:

”Viðvíkjandi endurgjaldsábyrgd í sambandi við gerðir løgmans ella landsstýrismanna eru galdandi tær vanligu reglurnar um endurgjald fyri skaða, sum persónur í landsins tænastu hevur gjørt.”

Um milliúnin verður goldin, hevur landið havt eitt fíggarligt tap, sum landið kann gera galdandi móti tí ella teimum, sum í landsins tænastu hava givið landinum eitt fíggarligt tap. Hugtakið ”skaðið” skal allarhest javnstillast við hugtakið ”fíggarligt tap” í hesum føri, sjálvt um tað í endurgjaldsrættinum er hvør sítt.

Teir tagdu upplýsingarnir:

Viðvíkjandi upplýsingunum, sum løgtingið aldrin fekk m.a. 11 síður av ramandi kritikki av málinum frá umsitingini í innlendismálaráðnum, og útrokningar frá Landsverk, vil rithøvundurin sum lögfrøðingur ikki avgera, í hvønn mun hesar eru av stórum týðningi fyri løgtingið ella ei. Tó roknar Sjúrdur Rasmussen við, at manglandi upplýsingurin skal vera av slíkum slagi, at hann veruliga ger mun hjá tí einstaka tingmanninum, tá ið hann skal taka støðu til, um hann atkvøður fyri ella í móti, sí síðu 5 og 6 í frágreiðingini.

Hetta er eini sera varisligt støða at taka. Talan er í málinum um størstu og nokk eisini dýrastu byggiverkætlan í Føroya søgu. Longu tískil hevur fólkíð og tess umboð á tingi allahelst stóran almennan áhuga í at kenna útrokningarnar hjá landsins fremsta ráðgevarastovni á økinum. Harafturat hevur fólkíð eisini ein demokratiskan áhuga í, at tess fólkavaldu umboð í einum demokratiskum rættarsamfelag kunnu lóggeva út frá einum upplýstum grundarlagi í samsvar við tingskipanina.

Tað hevur í hvussu so er almennan áhuga fyri ymsu løgtingslimirnir, hvussu nógv brúkarin kemur at gjalda, um loysnin verður almenn ella privat. At úttinnandi valdið eftir einari subjektivari smaksak selektivt kann meta um, hvørt upplýsingar eru av stórum týðningi fyri tingviðgerðina ella ei er eftir mínum tykki sera ivasamt og er møguliga í konflikt við valdsbýtið.

Viðvíkjandi sjálvari tí loyniligu konsissionsavtaluni, átti tingsins demokratiska viðgerð ikki uttan heilt greiða lógarheimild verið avmarkað ella dikterað - av einum privatum vinnufelag, har okkara hægsti myndugleiki undir strangari tagnarskyldu og revsiábyrgd skal inn á eina privata advokatfyrirøku undir fysiskum eftirliti fyri at síggja innihaldið í loyniligu avtaluni, sum annars lá til grund fyri demokratisku tingviðgerðini. Slíkt hoyrir ongastaðnis heima í einum annars vælverkandi demokratiskum rættarsamfelag anno 2013!

Niðurstøða

Tá ið neyvan nøkur materiel heimild var fyri at "samráðast" um at "veita einkarætt", tí kravið um samanhang í tíð, ella kravið um "fría kapping" ikki var uppfyllt, átti lögmaður sostatt fyri langari tíð síðani ført eitt munandi betri eftirlit við, at táverandi landsstýrismaðurin í innlendismálum sat fyri sínum málsøki á fullgóðan og lógligan hátt, sí § 33, stk. 3, í stýrisskipanarlógini. Sama er galdandi viðvíkjandi loyniliga klausulinum um "break fee", hvørt útgjald neyvan hevur nakra greiða fíggjarliga heimild og teimum væntandi upplýsingunum fyri tingviðgerðini av málinum.

Frágreiðingin hjá Sjúrdi Rasmussen átti tískil verið ein onnur enn ein heft og meiri ella minni óviss forsøgn um eina hypotetiska rættarsak. Frágreiðingin átti at verið eitt objektivt juridiskt eftirlit vegna løgmann við Kára P. Højgaard í samsvar við lógarkravið í § 33, stk. 3, í stýrisskipanarlógini. At enda burdi frágreiðingin komið fyri langari tíð síðani og við nøkrum øðrvísi niðurstøðum. Tískil er spurningurin, um so er, at Kári P. Højgaard hevur framt óreglusemi í landsins tænastu sum innlendismálaráðharri, um lögmaður eisini skal ábyrgdast fyri brot á sína eftirlitsskyldu?

